

Original article

COVID-19 Pandemisinin Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin Ekoturizmine Etkisi

The Impact of COVID-19 Pandemic on Ecotourism of the Provinces in the Eastern Black Sea Region

Abdurrahman Dinç ^a & Serap Avcı ^{b,*}

^a Department of Tourism Guidance, Faculty of Tourism, Necmettin Erbakan University, Konya, Türkiye

^b Department of Ecotourism Guidance, Faculty of Tourism, Necmettin Erbakan University, Konya, Türkiye

Özet

Dünya çapında önemli sektörlerin başında gelen turizm her sektör gibi salgın hastalıklardan etkilenmektedir. Bu salgın hastalıklardan bir tanesi ise Türkiye'de mart 2020'de görülen Covid-19 pandemidir. Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla birlikte son yıllarda doğaya yönelen turist profilinin olması, çevresel meselelerin artış göstermesi, doğal kaynakların bilinçsizce kullanılması gibi olumsuzluklar sonucunda turizm endüstrisi içerisinde ekoturizm hızla gelişen bir sektör olmaya başlamıştır. Ekoturizmin doğal ve kültürel mirası koruması ve gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olması, ülke ve yöre ekonomisine katkı sağlaması gibi birçok önemli rolü bulunmaktadır. Bunlar göz önüne alındığında Doğu Karadeniz Bölgesi sahip olduğu tarihi, kültürel, doğal güzellikleriyle ekoturizm açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu çalışma da Covid-19 pandemisinin Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki illerin ekoturizmini nasıl etkilediğini ortaya koymak için yapılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde pandeminin de etkisiyle Doğu Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu turizm kaynaklarıyla ekoturizm açısından önem teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. İlerleyen süreçlerde Doğu Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizm potansiyelinde artış yaşanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Ekoturizm, Doğu Karadeniz Bölgesi, Salgın Hastalıklar, Covid-19 Pandemisi.

Abstract

Tourism, one of the most important sectors worldwide, is affected by epidemics like every other sector. One of these epidemics is the Covid-19 pandemic seen in Türkiye in March 2020. With the emergence of the Covid-19 pandemic, ecotourism has become a rapidly developing sector within the tourism industry as a result of negativities such as the tourist profile turning towards nature in recent years, the increase in environmental issues, and the unconscious use of natural resources. Ecotourism has many important roles such as protecting natural and cultural heritage and helping to transfer it to future generations, contributing to the economy of the country and the region. Considering these, the Eastern Black Sea Region has a rich potential in terms of ecotourism with its historical, cultural and natural beauties. This study was conducted to reveal how the Covid-19 pandemic affected the ecotourism of the provinces in the Eastern Black Sea Region. As a result of the study, it was concluded that the Eastern Black Sea Region is important in terms of ecotourism with its tourism resources with the effect of the pandemic. It is thought that there will be an increase in the ecotourism potential of the Eastern Black Sea Region in the following processes.

Keywords: Tourism, Ecotourism, Eastern Black Sea Region, Epidemic Diseases, Covid-19 Pandemic.

DOI: <https://doi.org/10.29329/jtm.2024.1107.1>

* Corresponding author:

Avcı Serap is a master's candidate in the Department of Ecotourism Guidance at Necmettin Erbakan University, in Konya, Türkiye. Her research interests include the Tourism, Ecotourism, Sustainable Tourism. She has lives in Giresun and studies in Konya, Türkiye.
Email: serapavci595@gmail.com

GİRİŞ

Dünya çapında önemli sektörlerin başında gelen turizm gün geçtikçe hızla büyüyen ve her ülke için önemli gelir kapısı niteliğinde olan bir sektördür. Turizmin; ulusal ekonomiye katkı sağlaması, bireyin yaşam kalitesini arttırması, kültür alışverişinin yaşanmasına fırsat vermesi gibi pek çok olumlu sonuçları vardır. Ancak turizmin her ne kadar olumlu sonuçları olsa da beraberinde olumsuz sonuçlar da getirmektedir. Özellikle ekosisteme verilen zararlar ve kitle turizminin doğal, kültürel, tarihi değerler üzerinde tahribat yaratması bu olumsuz sonuçlara örnek olarak gösterilebilir. Bu olumsuz sonuçlara karşı alternatif bir turizm çeşidi olan ekoturizm, turizm endüstrisi içerisinde hızla gelişen bir sektör olmaya başlamıştır.

Ekoturizmin, yerel kesimin sosyo-ekonomik düzeyini geliştirmesi, orman kaynaklarının korunması, düşük gelirli ülkelerin kalkınmasını sağlamak adına önem teşkil etmektedir (Lokonon, Mangamana, & Kakaï, 2023). Böylelikle de ekoturizm potansiyeli her geçen yıl artış göstermektedir (Alarcón-del-Amo, Lorenzo-Romero, & Crespo-Jareño, 2023). Ancak tüm bu olumlu etkilerine karşın turizm ve ekoturizm sektörü krizlerden doğrudan etkilenmektedir.

Turizm sektörünü etkileyen krizlerin arasında doğal afetler, ekonomik dalgalanmalar, terör saldırıları ve siyasal/politik olayların yanı sıra salgın hastalıklar yer almaktadır (Ünlüönen & Çeti, 2019). Salgın hastalıklar, doğal afetler ve terör olaylarından ötürü de insanlar kitlesel turizm yerine bireysel turizm türlerini tercih etmeye başlamıştır (Düzgün, 2021). Bu salgın hastalıklardan biri olan Covid-19 pandemisi ise turizm sektörü için küresel ölçekte büyük bir kriz yaratmıştır.

Bu bilgiler ışığında, bu çalışma, Covid-19 pandemisinin Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki illerdeki ekoturizmi nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Literatür Taraması

Tarihsel gelişimi antik çağlara kadar dayanan turizm yıllar boyu değişerek ve gelişerek hayatın önemli bir ögesi olmuştur (Bayaa, 2023). Turizmin gelişimi ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir ve zamanla da değişmektedir (Luo, 2021). Bununla birlikte turizm sadece yerel ekonomiler için değil aynı zamanda ekosistem için de önemli etkileri olan ve dünya genelinde genişleyen bir faaliyettir (Li, Bai, & Alatalo, 2020). Hangi amaçla olursa olsun seyahat etme arzusu her yerde mevcuttur. Ancak yapılan bu seyahatler gezegenimizin çevresine zarar vermektedir (Smith, 2023). Bu sebeple de turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini aza indirmek için ekoturizm önemli hâle gelmektedir. Böylece ekoturizm çevrenin korunmasına ve bir ülkenin sürdürülebilir kalkınmasının gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır (Ronizi, Mokarram, & Negahban, 2020). Ekoturizm hem doğal alanların ve çevrenin korunmasını hem de yöre halkının refahını teşvik etmektedir (Almeyda, Broadbent, Wyman, & Durham, 2010).

Salgınlar ise insanların tatil kararlarında, seyahat destinasyon seçimlerinde ve davranışlarında kısa, orta ve uzun vadede bir takım değişikliklere sebep olmaktadır (Alaeddinoğlu & Rol, 2020). Bu salgınlardan biri olan yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), ilk olarak Çin'in Vuhan Eyaleti'nde Aralık ayının sonlarında solunum yolu semptomları (ateş, öksürük, nefes darlığı) gelişen bir grup hastada yapılan çalışmalar neticesinde 13 Ocak 2020 yılında tanımlanan bir virüsdür (T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformu, 2024). Türkiye'de ise ilk vaka 11 Mart 2020'de görülmüştür (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2024).

Salgının yol açtığı ekonomik sorunlar, işsizlik, talep azalması, üretim zorlukları ve belirsizlik, dünyada hemen hemen her ekonomiyi az çok olumsuz etkilemiştir ve bir kriz dönemi başlamıştır (Adıgüzel, 2020). COVID-19 salgını sebebiyle insanların hareketliliğini kısıtlamaya yönelik alınan tedbirlerden hizmet sektörü oldukça olumsuz etkilenmiştir. Özellikle turizm sektöründeki işletmeler faaliyetlerini tamamen durdurma aşamasına gelmiştir. Ayrıca salgınla beraber turizm sektöründeki çoğu işletme gelirini kaybederken, çoğu çalışanında işini kaybettiği görülmüştür (Atay, 2020).

Yapılan literatür taraması sonucunda Covid-19 pandemisinin Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki illerin ekoturizmi nasıl etkilediğine ilişkin çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın konuyla ilgili yeni çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

METOD

Bu araştırmanın temel amacı, ekoturizm potansiyeli ile öne çıkan Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Covid-19 pandemisinden nasıl etkilendiğini tespit etmektir.

Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmış ve literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada konuyla ilgili ulusal ve uluslararası makalelerden ve web sayfası verilerinden yararlanılmıştır.

Çalışma alanımızı oluşturan Doğu Karadeniz Bölgesi, doğuda Gürcistan sınırından başlayıp batıda Ordu'nun doğusunda denize ulaşan Melet Çayı'na kadar devam etmektedir (Zaman, 2018, s. 324).

Doğu Karadeniz Havzası, Türkiye'nin kuzeydoğu kesiminde 40°15'-41°34' kuzey enlemleri ile 36°43'-41°35' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Kuzeyde Karadeniz, doğuda Kaçkar Dağları, güneyde Yamanlı, Soğanlı, Kemer, Iğdır Dağları ve batıda Çarşamba Ovası'na kadar uzanmakta ve 2.284.439 hektarlık yüzölçümü ile Türkiye'nin %2,92'sini oluşturmaktadır (DSİ. (Doğu Karadeniz Havzası Master Plan Nihai Raporu), 2016).

Doğu Karadeniz Bölgesi; Amasya, Artvin, Bayburt, Çorum, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun, Tokat ve Trabzon illerinden oluşmaktadır (DOKAP, 2024).

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki turistik destinasyonlardan bazıları ise şu şekildedir:

Tablo 1. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Gezilecek Yerler

Amasya	Köprülü Mehmet Paşa Camii, Boraboy Gölü ve Tabiat Parkı, Yedikuğlar Kuş Cenneti, Terziköy Kaplıcaları, Tavşandağı Yaylaları (Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).
Artvin	Borçka – Karagöl, Çoruh Nehri, Kaçkar Sıradağları, Hatila Vadisi Milli Parkı, Şavşat Meydancık, Sahara-Karagöl Milli Parkı (Artvin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).
Bayburt	Sırakayalar Şelalesi, Aslandağı, Çımağıl Mağarası, Aydıntepe Yer Altı Şehri, Yedi Göller, Kavakyanı Şelalesi (Bayburt İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024, 2024).
Çorum	Hattuşa, İncesu Kanyonu, Kargı Yaylası, Çatak Tabiat Parkı, Gölün Yazı Sulak Alanı, Karayanık Şelalesi (Kültür Portalı, 2024), (Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).
Giresun	Mavi Göl, Dereli Kuzulalan – Göksu Travertenleri, Karagöl Yaylaları, Çamoluk Yenice Şelaleri, Kulakkaya Yaylası, Giresun Kalesi, Giresun Adası, (Kültür Portalı, 2024).
Gümüşhane	Santa Harabeleri, Satala/Sadak Antik Kenti, Karaca Mağarası, Torul Kalesi Cam Seyir Terası, Krom Vadisi, Sarıççek Köy Odaları, Tomara Şelalesi, Kadirga Yaylası, Limni Krater Gölü, Artabel Gölleri Tabiat Parkı (Kültür Portalı, 2024), (Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024)
Ordu	Boztepe, Çambaşı Yaylası, Ulugöl Tabiat Parkı, Çamaş Kanyonu, Karaoluk Şelalesi, Küpkaya Kanyonu, Yason Burnu Yarımadası, Hoynat Adası (Kültür Portalı, 2024).
Rize	Palovit Şelalesi, Ambar Gölü, Pileki Mağarası, Kaçkar Dağı, Ayder Yaylası, Kaçkar Dağları Milli Parkı, Yedi Göller (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Kültür Portalı, 2024).
Samsun	Amisos Tepesi, Bandırma Gemi Müzesi, Amazon Köyü, Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti, Tekkeköy Mağaraları, Şahinkaya Kanyonu, Ayvacık Turizm Koruma Ve Gelişim Bölgesi (Kültür Portalı, 2024).
Tokat	Yağbasan Medresesi, Taşhan, Ballica Mağarası, Kaz Gölü, Tokat Kalesi, Mevlevihane, Almus Baraj Gölü, Zinav Gölü, Topçam Yaylası (Kültür Portalı, 2024).
Trabzon	Sümela Manastırı, Ayosofya Cami, Akçaabat-Karadağ Yaylası, Kadirga Yaylası, Uzungöl ve Krater Göller, Sera Gölü, Çal Köy Mağarası, Boztepe (Kültür Portalı, 2024), (Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki ekoturizm çeşitleri de aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri, 2024):

Tablo 2. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki Ekoturizm Çeşitleri

Yayla Turizmi Akarsu turizmi (kano-rafting) Atlı doğa yürüyüşü Av turizmi Bisiklet turları Botanik (bitki inceleme) Dağ, doğa yürüyüşü (trekking), Dağcılık Foto safari Hava sporları (balon turizmi, yamaç paraşütü, yelken kanat)	İnanç turizmi Kamp karavan turizmi Kuş gözlemciliği (ornitoloji) Mağara turizmi Milli parklar Sportif olta balıkçılığı Sualtı dalış Tarım ve çiftlik turizmi Yaban hayatı gözlemciliği
---	--

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde mevsimsel sıcaklık farkı yüksek değildir ve yıllık sıcaklık amplitüdü düşüktür. Kış mevsimi kıyı ve alçak kesimlerde ılıman, yüksek kesimlerde kar yağışlı ve

soğuk, yaz mevsimi ise diğer kıyı bölgelerine göre serin geçmektedir (Bahtiyar Karadeniz, Sarı, & Çağlayan, 2018).

Doğu Karadeniz Havzası'nda yıllık ortalama yağış miktarı 1.198 mm'dir. Yıllık ortalama akış miktarı 566,23 m³/s'dir (DSİ. (Doğu Karadeniz Havzası Master Plan Nihai Raporu), 2016). Rize'de yıllık yağış miktarı yaklaşık 2300 mm olup, bu değer Türkiye'nin yıllık yağış ortalamasının 3,7 katıdır (Haltas, Yıldırım, Öztaş, & Demir, 2021, s. 16).

Doğu Karadeniz, Karadeniz Bölgesi'nin en dağlık, en fazla yağış alan ve en yüksek nem oranına sahip bölgesidir. Bölge halkının geçim kaynağı tarım ve balıkçılıktır. Tarımsal ürün olarak en çok çay, mısır ve fındık yetiştiriciliği diğer önemli ekonomik faaliyetlerdir. Bölgenin dağlık ve engebeli yapısı nedeniyle makineleşme yeterince gelişmemiştir (Kaya & Yıldırım, 2020).

BULGULAR

Geçmişte ve günümüzde salgın hastalıklar tüm dünyayı tehdit eden ciddi bir sorundur. Ekoturizm, turizm endüstrisi içinde hızla gelişen, doğa temelli ve ekonomik kalkınmaya yönelik bir sektördür. Bu çalışma, Covid-19 pandemisinin Doğu Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizmi üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Tablo 3. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin Konaklama Tesislerinin Sayısı

AMASYA	
Konaklama Tesisleri	
Bakanlık Turizm İşletme Belgeli Oteller	21
Basit Konaklama Turizm İşletmesi Belgeli Oteller	56
ARTVİN	
Konaklama Tesisleri	17
BAYBURT	
Konaklama Tesisleri	3
ÇORUM	
Konaklama Tesisleri	
Turizm İşletme Belgeli Tesisler	9
GİRESUN	
Konaklama Tesisleri	
Turizm İşletme Belgeli Tesisler	33
Basit Konaklama Belgeli Tesisler	42
GÜMÜŞHANE	
Konaklama Tesisleri	
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	6
Basit Konaklama Turizm İşletme Belgeli Tesisleri	6
ORDU	
Konaklama Tesisleri	
Turizm İşletmesi Belgeli Tesisler	41
Turizm Yatırımı Belgeli Tesisler	5
Basit Konaklama Belgeli Tesisler	57
RİZE	
Konaklama Tesisleri	
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	23
Turizm Yatırım Belgeli Konaklama Tesisleri	13
Basit Konaklama Turizm İşletmesi Belgeli Tesisleri	92
SAMSUN	
Konaklama Tesisleri	
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	34
Basit Konaklama Tesisleri	15
TOKAT	
Konaklama Tesisleri	29
TRABZON	
Konaklama Tesisleri	121

Kaynak: (Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024) (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024).

Tablo 4. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin Diğer Turizm Tesisleri ve Turizm Merkezleri

AMASYA	
Bakanlık Turizm İşletme Belgeli Restoranlar	3
ARTVİN	
Turizm Merkezleri	2
ÇORUM	
Turizm İşletme Belgeli Yeme İçme Tesisleri	1
GİRESUN	
İşletme Belgeli Restoranlar	3
Turizm Merkezleri	6
ORDU	
Bakanlık Belgeli Gastronomi Tesisleri	6
Turizm İşletme Belgeli Lokanta	3
Deniz Turizmi İşletme Belgeli Tesisler – Yatlar	7
RİZE	
Lokantalar – Restoranlar	32
Turizm İşletme Belgeli Diğer Tesisler	
Turizm İşletme Belgeli Lokanta	1
Kültür Girişim Belgeli Tesis	1
Turizm İşletme Belgeli Özel Tesis	1
İşletme Belgeli Termal Tesisler	1
Plaj İşletmesi Turizm İşletmesi Belgeli Tesisler	2
Turizm Merkezi	1
SAMSUN	
Turizm İşletme Belgeli Yeme İçme Tesisleri	7
Turizm Merkezleri	5
TOKAT	
Turizm İşletmesi Belgeli Lokanta	1
TRABZON	
Turizm İşletmesi Belgeli Yeme İçme Tesisleri	12
Turizm Merkezleri	7

Kaynak: (Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Artvin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024).

Tablo 5: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin Seyahat Acentesi Sayısı

	Seyahat Acenteleri
Amasya	18
Artvin	20
Bayburt	5
Çorum	30
Giresun	27
Gümüşhane	4
Ordu	50
Rize	95
Samsun	107
Tokat	32
Trabzon	314

Kaynak: (Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024)

3. 4. ve 5. tablolar son verilerden yararlanılarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Tabloda bölgedeki illerin konaklama tesislerine, diğer turizm tesislerine, turizm merkezlerine ve seyahat acentelerinin istatistiklerine yer verilmiştir. 3. tabloda en fazla konaklama tesisine sahip il 128 konaklama tesisine sahip Rize ilidir. Rize ilini ise 121 konaklama tesisine sahip eden il Trabzon'dur. En düşük konaklama tesisine sahip il 3 konaklama tesisine sahip Bayburt ilidir. 4. tabloda ise Artvin, Bayburt ve Gümüşhane illerinde herhangi bir bakanlık işletmesine sahip tesis bulunmamaktadır. Artvin, Giresun, Rize, Samsun, Trabzon illerinde turizm merkezleri bulunmaktadır. Seyahat acentelerinde ise en fazla acente sayısına sahip il 107 acente ile Samsun ilidir. En düşük acente sayısına sahip il 4 acente ile Gümüşhane ilidir. Tablodan elde verilere göre bölgedeki illerin ilerleyen süreçlerde sahip olduğu konaklama tesisleri, diğer turizm tesisleri, turizm merkezleri ve seyahat acentelerinin sayısında artış gözlenebileceği düşünülmektedir.

Tablo 6. 2016 – 2023 Yılları Arası Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerdeki Turizm İşletme Belgeli ve Turizm Yatırım Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Turizm İşletme Belgeli	141	145	158	163	175	206	210	225
Turizm Yatırım Belgeli	53	61	71	51	41	29	37	46

Kaynak: (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024).

Tabloda 2016 ve 2023 yılları arası Covid-19 pandemisinin öncesi ve sonrası Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki turizm işletme belgeli ve turizm yatırım belgeli konaklama tesislerin istatistiklerine yer verilmiştir. Tabloda 2016 yılından 2023 yılına kadar olan süreçte Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasına rağmen turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin sayısı yıldan yıla artış göstermiştir. Turizm yatırım belgeli konaklama tesislerinin sayısı ise 2016 yılından 2018 yılına kadar artış

göstermiştir. 2019 senesinde Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla 2021 yılına kadar turizm yatırım belgeli tesis sayısı düşmüştür. 2022 yılı itibariyle tesis sayısında tekrardan bir artış gözlenmiştir. 2023 yılında da tesis sayısı artış gösterse de 2016 ve 2018 yılları arasındaki tesis sayılarına göre düşüktür.

Tablo 7. 2016 - 2022 Yılları Arası Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş Sayısı

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Amasya	83.561	112.905	129.170	124.430	72.162	108.232	188.434
Artvin	73.971	69.163	79.815	93.884	41.267	69.978	97.729
Bayburt	10.457	9.894	5.065	7.732	10.432	18.433	19.578
Çorum	56.725	60.462	52.957	52.798	33.306	41.681	66.765
Giresun	82.979	124.753	129.170	121.313	81.464	110.554	130.671
Gümüşhane	21.523	21.685	21.792	30.187	19.629	25.970	38.986
Ordu	188.481	245.816	228.068	284.504	208.852	294.297	379.944
Rize	54.077	46.929	63.404	86.197	39.968	86.345	139.970
Samsun	279.142	324.471	342.148	340.975	198.330	293.499	378.901
Tokat	70.902	65.190	60.927	85.404	77.626	105.591	175.589
Trabzon	285.003	401.932	393.941	432.172	188.653	406.113	727.609

Kaynak: (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024).

Tablo 8. 2016 – 2022 Yılları Arası Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllerin Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş Sayısı

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Amasya	97.129	124.449	129.086	144.237	92.506	125.109	90.817
Artvin	174.477	144.870	155.647	185.966	134.519	192.855	196.312
Bayburt	28.275	12.553	14.121	12.766	9.242	10.608	8.224
Çorum	152.550	164.494	149.509	155.891	118.445	145.772	124.990
Giresun	25.526	88.864	91.336	107.893	71.420	100.374	92.816
Gümüşhane	19.669	56.340	51.121	49.706	18.874	26.359	33.567
Ordu	190.396	96.179	92.950	114.126	91.955	106.623	101.288
Rize	46.161	79.470	98.955	97.773	49.904	91.510	116.853
Samsun	233.737	82.547	90.755	102.257	51.948	70.960	217.237
Tokat	108.441	228.846	185.707	180.009	92.657	126.493	147.280
Trabzon	294.295	196.532	191.007	194.293	91.714	201.431	225.559

Kaynak: (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024).

Tablo 9. 2023 Yılı Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki İllerin İşletme ve Basit Konaklama Tesislerinde Tesise Geliş Sayısı

	2023
Amasya	223.800
Artvin	117.247
Bayburt	32.795
Çorum	160.684
Giresun	180.079
Gümüşhane	51.377
Ordu	369.796
Rize	157.156
Samsun	627.643
Tokat	204.086
Trabzon	709.863

Kaynak: (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2024).

7. 8. ve 9. tabloda 2016 ve 2023 yılları arasında Covid-19 pandemisinin öncesi ve sonrası Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki illere gelen ziyaretçilerin konaklama istatistiklerine yer verilmiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesi, zengin flora ve faunası, geleneksel ve kültürel değerleri, topoğrafik yapısı ile önemli bölgelerden biridir. Bölge yaylalar, dağlar, şelaler, göller, mağaralar, bitki örtüsü gibi birçok turizm kaynaklarına sahip olup ekoturizm aktivitelerinin pek çoğunun yapılabilmesi için de uygun ortamı oluşturmaktadır. Bu sayede bölge doğal, tarihi ve kültürel açıdan önem teşkil etmektedir. Bunun sonucunda Doğu Karadeniz Bölgesi ziyaretçilerin de ilgisini çekmektedir ve önemli bir ekoturizm destinasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın konusunu oluşturan Türkiye’de ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Bu durum da bölgedeki illere gelen ziyaretçilerin konaklama sayısına yansımıştır. 7. 8. ve 9. tabloda görüldüğü üzere 2016 ve 2019 yılları arasında bölgedeki illere gelen ziyaretçi sayısı yıldan yıla artış göstermiştir. 2019 senesinde Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki illere gelen ziyaretçi sayısı 2020 yılında Covid-19 pandemisinin başlaması ile düşüşe geçmiştir. 2021 senesinden itibaren Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki illerde ziyaretçi sayısı yıldan yıla artış göstermeye başlamıştır. 2023 senesinde ise bölgedeki illere konaklamak için gelen ziyaretçi sayısı diğer 4 yıla göre daha fazladır. Özellikle Covid-19 pandemisinden ve kısıtlamalardan sonra beklentileri değişen yerli ve yabancı turist profili ve doğaya yönelik artışların olması ekoturizme olan talebi arttırmıştır. Bununun sonucunda Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki illere konaklamak için gelen ziyaretçilerin sayısında artış gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Covid-19 pandemisinin Doğu Karadeniz Bölgesi’ndeki illerin ekoturizmini nasıl etkilediğine değinilmiştir.

Salgın hastalıklar turizm sektörünü derinden etkilemiştir. Bu salgın hastalıklardan biri ise Covid-19 pandemisi. Covid-19 pandemisi ile insanlar doğaya eğilim göstermeye başlamıştır. Böylece pandemi ile birlikte ekoturizme yönelik talep artmaya başlamıştır. Ekoturizme yönelik talebin arttığı yerlerden biri ise Doğu Karadeniz Bölgesi'dir.

Doğu Karadeniz Bölgesi yaylalar, dağlar, şelaleler, göller, mağaralar, bitki örtüsü gibi birçok turizm kaynağına sahiptir. Bu sayede Doğu Karadeniz Bölgesi tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri ile ekoturizm açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu sayede bölge turizm potansiyeli oluşturan çeşitlilikleriyle dikkatleri üstüne çekmeyi başaran bir bölge olmuştur.

Bunlar göz önüne alındığında bölgedeki illerde gün geçtikçe turizm sektörünün önemli bir gelir kaynağı olduğu görülmektedir. Özellikle Covid-19 pandemisiyle birlikte bölgeye gelen ziyaretçi sayısında artış gözlenmiş ve bölgeye olan talep fazlaşmıştır.

İlk olarak, başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere bölgedeki illerin belediyelerinin, yerel yönetimlerin, işletmelerin, ilgili kurumlardan yetkililerin, Covid-19 pandemisinin bölgedeki illerin ekoturizmine nasıl yansıdığını belirlemeli ve bölgenin Covid-19 pandemisi gibi küresel ölçekte etki yaratan benzeri bir salgınla karşı karşıya kaldığı zaman Covid-19 pandemisi sürecinde karşılaştığı zorluklara göre planlama yapmalıdır. Gerekli tedbirleri önceden almalı ve tüm ihtiyaçlarını önceden belirlemelidir. Hijyen kurallarına özen gösterilmelidir. Böylece olası bir salgınla karşı karşıya kalındığında izlenecek yol belirlenmiş olacaktır.

Bölgenin doğal, kültürel, tarihi, dini değerlerinin turizme yönelik değerlendirilmesi ve ziyaretçilerin bölgedeki illeri ziyaret ettiği zaman gittikleri yerde yeni deneyimler elde etmesi ve yöre insanının gelenek ve göreneklerini, kültürlerini, inançlarını tanıma fırsatı yakalaması için gerekli ortam oluşturulması için planlamalar yapılmalıdır.

Bunlara ek olarak bölgedeki illerin ekoturizminin geliştirilmesi ve ekonomilerine katkı sağlaması için yerel halka, bu kapsamdaki işletmelere gerekli destek verilmelidir.

Covid-19 pandemisiyle birlikte bölgedeki illere gelen ziyaretçi sayısında artış gözlenmiştir. Bu sebeple bölgedeki konaklama tesisleri, diğer turizm tesisleri ve seyahat acentelerinin sayıları artırılmalıdır. Özellikle Artvin, Bayburt ve Gümüşhane illerine konaklama tesisleri dışında bakanlık belgeli turizm tesisleri açılmalıdır. Bölgedeki tesisler denetlenmelidir. Aksi bir durum varsa gereken yapılmalıdır.

Bölgeye gelen ziyaretçilerin hangi ulaşım ağını tercih ettiği belirlenmeli, var olan aksaklıklar giderilmelidir. Buna ilaveten güvenlik hizmetleri artırılmalıdır.

Çevreye karşı bilinçli ve duyarlı bireylerin oluşması için bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı, gerekirse eğitim verilmelidir.

En önemlisi de doğal ve kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılmasında ve biyoçeşitliliğin devamının sağlanmasında daha titiz davranılmalıdır.

Bu planlamaların hayata geçirilmesi sayesinde bölgenin tanınmasını sağlanmış olacaktır.

Ek Beyan

- “Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır”.
- “Makalenin tüm süreçlerinde JTM’in araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.”
- Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, M. (2020). Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 191-221.
- Alaeddinoğlu, F., & Rol, S. (2020). Covid-19 Pandemisi ve Turizm Üzerindeki Etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı)*, 233-258.
- Alarcón-del-Amo, M.-d. C., Lorenzo-Romero, C., & Crespo-Jareño, J. A. (2023). Heterogeneous attitudes and behaviors in relation to participation in the ecotourism: Do customer segments play a role? *Heliyon*, 9(7, e17930).
- Almeyda, A. M., Broadbent, E., Wyman, M. S., & Durham, W. H. (2010). Ecotourism impacts in the Nicoya Peninsula, Costa Rica. *International Journal of Tourism Research*, 12(6), 803-819.
- Atay, L. (2020). KOVID-19 Salgını ve Turizme Etkileri. *Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(1), 168-172.
- Bahtiyar Karadeniz, C., Sarı, S., & Çağlayan, A. B. (2018). İklim Değişikliğinin Doğu Karadeniz Turizmine Olası Etkileri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(1), 170-179.
- Bayaa, I. (2023). An Examination of the Saudi Arabian Citizens’ Perception on Leisure Tourism’s Impact on Culture in Saudi Arabia [Ed.D.], Pepperdine University.
- DSİ. (Doğu Karadeniz Havzası Master Plan Nihai Raporu). (2016).
- Düzgün, E. (2021). Pandemi Sonrası Yeni Turist Tercihi: Glamping Turizmi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 145-158.
- Haltas, İ., Yıldırım, E., Öztaş, F., & Demir, İ. (2021). A comprehensive flood event specification and inventory: 1930–2020 Türkiye case study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 56, 102086, 1-29.
- Kaya, F., & Yıldırım, G. (2020). Ekoturizm potansiyeli açısından Doğu Karadeniz Bölgesi’nin değerlendirilmesi. *Tourism and Recreation*, 2(2), 125-133.
- Li, J., Bai, Y., & Alatalo, J. (2020). Impacts of rural tourism-driven land use change on ecosystems services provision in Erhai Lake Basin, China. *Ecosystem Services*, 42, 1-10, 101081.

- Lokonon, B. E., Mangamana, E. T., & Kakai, R. G. (2023). Residents' perception and impact of COVID-19 on ecotourism in West Africa: The case of Banco National Park in Côte d'Ivoire. *Heliyon*, 9(11), e21832).
- Luo, D. (2021). How does the international tourism evolve in the past twenty years?.. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(1), 59-71.
- Ronizi, S., Mokarram, M., & Negahban, S. (2020). Utilizing multi-criteria decision to determine the best location for the ecotourism in the east and central of Fars province, Iran. *Land Use Policy*, 99, 105095.
- Smith, C. J. (2023). *Greening the Getaway: Designing a Luxury Resort for the Eco-Conscious Traveler*. [M.Arch.]. University of Maryland, College Park.
- Ünlüönen, K., & Çeti, B. (2019). Salgın Hastalıklar Sebebiyle Oluşan Krizlerin Turizm Sektörü Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 22(2), 109-128.
- Zaman, M. (2018). Doğu Karadeniz Bölümü Sahil Yöresindeki Kırsal Yerleşmeler ve Özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 833 - 851.

İnternet Kaynakları

- <https://amasya.ktb.gov.tr/TR-59510/turizm-aktiviteleri.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- https://amasya.ktb.gov.tr/arama?_Dil=1 [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://amasya.ktb.gov.tr/TR-133632/bakanlik-turizm-isletme-belgeli-restoranlar.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://amasya.ktb.gov.tr/TR-149680/seyahat-acentalari.html> [Erişim Tarihi: 20.05.2024].
- <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=5724> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://artvin.ktb.gov.tr/TR-55859/turizm-aktiviteleri.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- https://artvin.ktb.gov.tr/arama?_Dil=1 [Erişim Tarihi: 18.05.2024].
- <https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-109234/gezilecek-yerler---anasayfa.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58706/gezilecek-yerler.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58718/turizm-isletme-belgeli-tesisler.html> [Erişim Tarihi: 17.05.2024].
- <https://www.dokap.gov.tr/dokap-illeri/sayfa/71#:~:text=Resmi%20Gazete'de%20yay%C4%B1mlanarak%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BC%4%9Fe%20giren%2013%20May%C4%B1s%202020%20tarihli,edilerek%20il%20say%C4%B1s%C4%B1%20onbire%20ula%C5%9Ft%C4%B1.> [Erişim Tarihi: 08.04.2024].
- <https://giresun.ktb.gov.tr/TR-204560/turizm.html> [Erişim Tarihi: 17.05.2024].
- <https://giresun.ktb.gov.tr/TR-272978/seyahat-acenteleri.html> [Erişim Tarihi: 20.05.2024].
- <https://gumushane.ktb.gov.tr/TR-57819/turizm.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- https://gumushane.ktb.gov.tr/arama?_Dil=1 [Erişim Tarihi: 17.05.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/giresun/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].

- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ordu/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/samsun/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/corum/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gumushane/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/rize/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 08.04.2024].
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/trabzon/gezilecekyer> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://ordu.ktb.gov.tr/TR-106656/turizm-isletme-belgeli-tesisler.html> [Erişim Tarihi: 18.05.2024].
- https://rize.ktb.gov.tr/arama?_Dil=1 [Erişim Tarihi: 17.05.2024].
- <https://rize.ktb.gov.tr/TR-112776/turizm.html> [Erişim Tarihi: 07.04.2024].
- <https://rize.ktb.gov.tr/TR-112808/kuspa-turizm-merkezi.html> [Erişim Tarihi: 26.05.2024].
- <https://samsun.ktb.gov.tr/TR-60511/konaklama-ve-yeme-icme.html> [Erişim Tarihi: 17.05.2024].
- <https://samsun.ktb.gov.tr/TR-59784/turizm-merkezleri.html> [Erişim Tarihi: 18.05.2024].
- <https://www.saglik.gov.tr/TR,80604/bakan-koca-turkiyenin-kovid-19la-1-yillik-mucadele-surecini-degerlendirdi.html> [Erişim Tarihi: 05.05.2024].
- <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> [Erişim Tarihi: 04.05.2024].
- <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-57754/yapmadan-donme.html> [Erişim Tarihi: 08.04.2024].
- <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-57691/turizm.html> [Erişim Tarihi: 18.05.2024].
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201126/yillik-bultenler.html> [Erişim Tarihi: 14.04.2024].
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201129/yillik-bultenler.html> [Erişim Tarihi: 15.04.2024].
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201140/yillik-istatistikler.html> [Erişim Tarihi: 20.05.2024].
- <https://yigm.ktb.gov.tr/genel/turizmtesisleri.aspx> [Erişim Tarihi: 17.05.2024].
- <https://yatirimisletmeleruygulama.kultur.gov.tr/Acente.Web.Sorgu/Sorgu/acentesorgu> [Erişim Tarihi: 20.05.2024].
- <https://yigm.ktb.gov.tr/genel/turizmtesisleri.aspx> [Erişim Tarihi: 18.05.2024].